

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE  
FEN-EDEBİYAT ve EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN  
ETKİLİLİĞİ

Dr. Nuray Senemoğlu

ARAŞTIRMA RAPORU

Ankara

Aralık, 1988

## ÖNSÖZ

Bu araştırmada ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumları, öğretmen yetiştirme programını oluşturan üç alana göre gruplanarak ayrı bölümler halinde sunulmuştur. Bu bölümler, "genel kültür", "öğretmenlik bilgisi" ve "Alan Bilgisi" testi puanlarına göre, hem tüm üniversitelerdeki fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin karşılaştırmalarını, hem de her üniversite için ayrı ayrı olmak üzere, alanlar düzeyindeki fakülte karşılaştırmalarını kapsamaktadır.

Bu çalışmanın öğretmen yetiştiren iki kaynaktan hangisinin daha etkili olduğünün belirlenmesini sağlayarak, gelişmekte olan Türkiye'de kıt kaynakların etkili ve verimli kullanılması ve nitelikli öğretmen yetiştirme çabalarına katkı getireceğii umulmaktadır.

Araştırmanın planlanması, verilerin sağlanması, analizi ve araştırmanın raporlaştırılmasında birçok kişi ve kurumun katkısı bulunmaktadır. Araştırmanın planlanmasından raporlaştırılmasına kadar her aşamasında değerli emek ve zamanını vererek yardım ve rehberliğini esirgemeyen Prof. Dr. D. Ali Özçelik'e; verilerin elde edilmesi için gerekli izinin alınmasını sağlayan Prof. Dr. Nurettin Fidan'a; güdüleyici tutumları için Prof. Dr. İlhan Aknun'a, Doç. Dr. Mürüvvet Bilen'e; Doç. Dr. Özcan Demirel'e teşekkürlerim sonsuzdur.

"Öğretmenlik için Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı"na katılan  
öğretmen adaylarının puanlarının kullanılmasına olanak tanıyan  
Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkililerine; araştırma ra-  
porunun yazımı, çoğaltılması ve ciltlenmesini destekleyen Hacettepe  
Üniversitesi Araştırma Fonu Başkanlığına şükran borçluyum.

Aralık, 1988

Dr. Nuray Senemoğlu

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar.....	iv
ÖZET.....	xii
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem.....	4
Sayıltılar.....	4
Sınırlamalar.....	4
YÖNTEM.....	5
BULGULAR ve YORUM.....	7
"Genel Kültür" Testi Puanlarına Göre Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri.....	9
"Öğretmenlik Bilgisi" Testi Puanlarına Göre Fen- Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri.....	24
"Alan Bilgisi" Testi Puanlarına Göre Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri.....	39
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	60
KAYNAKLAR.....	63

## TABLÖLAR

### TABLO

### Sayfa

1.	Araştırmada Üzerinde Çalışılan Gruplar ve Bu Gruplardaki Kişi Sayıları.....	9
2.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	9
3.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Aday- larının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi..	10
4.	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	11
5.	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	11
6.	Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinin Değişik Alanlarından Mezun olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	12
7.	Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Aday- larının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi...	13
8.	Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültele- rinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	14

9.	Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanla- rının Varyans Analizi.....	14
10.	Hacettepe Üniversitesi Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları...	15
11.	Hacettepe Üniversitesi Fen, Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğ- retmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi.....	15
12.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	16
13.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eği- tim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları- nın Varyans Analizi.....	16
14.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları...	17
15.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları- nın Varyans Analizi.....	17

16.	Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğret- men Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları.....	18
17.	Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğret- men Adaylarının Genel Kültür Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	18
18.	Ege Üniversitesinin Fen ve Edebiyat Fakültesi ile Dokuz Eylül Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adayları- nın Genel Kültür Testi Puanları.....	19
19.	Ege Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- leri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Eğitim Fakülte- sinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Aday- larının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi.....	20
20.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmen- lik Bilgisi Testi Puanları.....	25
21.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	25
22.	Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğret- men Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları...	26

23.	Atatürk Üniversitesinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	27
24.	Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları..	28
25.	Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	29
26.	Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	29
27.	Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	29
28.	Hacettepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	30
29.	Hacettepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	31



30.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	31
31.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	31
32.	Öndokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	32
33.	Öndokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	33
34.	Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	34
35.	Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	34

36.	Ege Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları.....	35
37.	Ege Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesinin Eğitim Fakültesinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	35
38.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Türk Dili ve Edebiyatı Testi Puanları.....	39
39.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Türk Dili ve Edebiyatı Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	40
40.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Tarih Testi Puanları.....	41
41.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Tarih Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	41
42.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Coğrafya Testi Puanları.....	42

43.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Coğrafya Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	43
44.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Matematik Testi Puanları.....	44
45.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Matematik Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	45
46.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fizik Testi Puanları.....	46
47.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fizik Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	47
48.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Kimya Testi Puanları.....	47
49.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Kimya Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	48
50.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakül- telerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Biyoloji Testi Puanları.....	49
51.	Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte- lerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Biyoloji Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	50

52. Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Almanca Testi Puanları.....	50
53. Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Almanca Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	51
54. Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının İngilizce Testi Puanları.....	52
55. Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının İngilizce Testi Puanlarının Varyans Analizi.....	53
56. Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fransızca Testi Puanları.....	54

## Ö Z E T

Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirme-  
de, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili  
olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, hem fen-  
edebiyat hem de eğitim fakülteleri olan üniversiteler kapsanmış-  
tır. Ayrıca alan bilgisi bakımından karşılaştırma yapabilmek için  
her iki fakültede ortak olan alanlar üzerinde durulmuştur. Araş-  
tırmada, 1987 "Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sına-  
vı"na katılan 2217 fen-edebiyat ve 3377 eğitim fakültesi mezunu  
öğretmen adayının puanları kullanılmıştır. Verilerin analizinde  
iki yönlü varyans analizi ve t testinden yararlanılmıştır.

Elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir: Genel kültür ve  
alan bilgisi testleriyle ölçülen yeterlikler bakımından fen-edebi-  
yat ve eğitim fakültelerinden hiçbiri diğerinden daha etkili görün-  
memektedir, çünkü, üniversiteden üniversiteye ve alandan alana  
değişmek üzere her iki fakülteden biri ya da öteki etkili görünmek-  
tedir. Öğretmenlik bilgisi testiyle ölçülen yeterlikler bakımından  
eğitim fakültelerinin daha etkili olduğunu gösteren kanıtlar vardır.

## GİRİŞ

### Problem Durumu

Günümüzde davranış değiştirme süreci olarak yaygın kabul gören eğitimin işgörüsünü yerine getirmesinde çeşitli ögeler rol oynamaktadır. Bunlardan biri öğretmendir. Öğrenmeyi sağlamada (Ertürk, 1972) en büyük sorumluluğu üstlenen öğretmen, öğrenciye ünitenin, dolayısıyla dersin, okulun ve sonuç olarak Milli Eğitimin amaçları yönünde yeni davranışlar kazandırmakla sorumludur (Varış, 1978, s.115). Öğretmen, düzenleyeceği öğretim-öğrenme ortamı ile, başka durumlarda yavaş yavaş kazanılabilecek bir davranış örüntüsünü hızlandırma ya da hiç oluşmayacak davranış değişikliklerinin oluşmasını sağlamada önemli bir rol almaktadır.

Öğrenci davranışında değişme meydana getirme amacı ile bir veya daha fazla öğrenciyle etkileşimde bulunan kişi olarak tanımlanan öğretmenin (Mc Neil ve Popham, 1973, s.940) belli hedefler doğrultusunda, öğretmenlik davranışlarını kavramış, belli bir öğretim durumunu biçimlendirebilen, duruma uygun öğretim yaklaşımını seçebilen, sonuçları ve ürünleri hedeflere göre gözden geçirip değerlendirebilen ve hedeflerini bu doğrultuda yeniden oluşturabilen bir kişi olması gerekmektedir (Tom, 1980, s.15-29). Öğretmen, yeni insan davranışları oluşturma veya mevcut davranışları değiştirme süreci içinde karmaşık bir işgörüsü olan ögedir (Alkan, 1979, s.73).

Toplum kalkınmasında öğretmenlere bel bağlama, kuşakları onların yaratacağına inanma, öğretmenliği "kutsal" bir meslek ola-

arak kabul etme, onu "ana meslek" sayma eğilimleri zamanımıza kadar canlılığını korumuştur (Ertürk, 1972, s.16-17). Buna bağlı olarak nitelikli öğretmen yetiştirme, önem verilmesi ve öncelik tanınması gereken bir iş olarak algılanmış; öğretmen adaylarının "ideal" kabul edilen birtakım öğretmenlik davranışlarına sahip kılınmaları ve toplumun örnek insan'ları olarak yetiştirilmelerinin gerekliliği savunulmuştur (Bülbül, 1979, s.50). Ancak buna rağmen öğretmen eğitim tatmin edici bir çözüme kavuşturulamamış bir sorun olarak devam etmiştir. Oysa, eğitim sisteminin başarısı büyük ölçüde, bu sistemi işletecek olan öğretmenlerin gerekli niteliklere sahip olması ile mümkündür. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. Maddesi, öğretmenlik mesleğini ve öğretmen yetiştirmedeki ölçütleri şöyle tanımlamıştır:

Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır."

XI. Milli Eğitim Şurasında da yukardaki tanım ve esasların kabul edildiği görülmekte; ek olarak öğretmen yetiştirme programlarında bütünleşmeye gitmek gerektiği vurgulanmaktadır (M.E.B., 1982, s.58). Bu gelişmenin bir sonucu olarak 20 Temmuz 1982 gün ve 17760 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm yüksek öğretim kurumları üniversitelere bağlanmış; öğretmen eğitiminde üniversiter düzeyde birlik ve bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

Öğretmen eğitiminde üniversiter düzeyde bir bütünlük sağlanmış görünmekle birlikte, orta öğretim öğretmenleri yine de iki farklı kaynaktan yetişmektedir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun yürürlüğe girmesinden itibaren ortaöğretim okullarının öğretmenleri eğitim fakültesinden yetişmekte; Ayrıca fen-edebiyat fakültesinden mezun olan öğrenciler de öğretmenlik sertifikası programlarını tamamlamak suretiyle öğretmen olma hakkını elde etmektedirler (M.E.G.S.B., 1988, s.84).

Öğretmen yetiştirme açısından aynı üniversite içinde aynı işgörüğü üstlenen iki farklı fakültenin bulunması, 2547 sayılı yasanın Ana İlkeleri arasında bulunan programlarda birlik sağlanması ilkesine (Madde 5-C bendi, 1984, s.7) uygun görünmemektedir. Ayrıca gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye için bu durum, kıt kaynakların en etkili ve verimli bir biçimde kullanılması ilkesine de uymamaktadır. Bu nedenlerle, öğretmen yetiştiren bu iki kaynaktan hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeli; öğretmen yetiştirmede en etkili olduğu görülen yol izlenmelidir.

Yukarda sözü edilen soruna bir çözüm yolu bulmak üzere, bu araştırmada ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öğretmen yetiştirme programlarının alt alanlarını oluşturan genel kültür, öğretmenlik bilgisi ve alan bilgisi kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu üzerinde durulmuştur.



### Problem

Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisi daha etkilidir?

Öğretmen yetiştirme, önce de belirtildiği gibi üç alanı içerdiğinden bu sorunun cevaplanabilmesi için aşağıdaki üç soruya cevap aranması gerekmektedir.

1. Öğretmen adaylarına "genel kültür" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisi daha etkilidir?
2. Öğretmen adaylarına "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisi daha etkilidir?
3. Öğretmen adaylarına "alan bilgisi" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisi daha etkilidir?

### Sayıtlılar

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının test puanlarının, hizmet öncesi eğitimleri sırasında kazandıkları bilgi ve becerilerinin bir göstergesi olabileceği kabul edilmiştir.

### Sınırlamalar

Bu araştırmanın bulguları, 1987 yılında uygulanan "Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı"na katılan adayların test puanlarına dayanmaktadır. Bünyesinde fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri bulunmayan veya bulunduğu halde söz konusu sınava giren aday sayısı yetersiz olan üniversiteler bu araştırmanın kapsamı dışındadır.

## YÖNTEM

Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin etkililik derecelerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada önce, hem fen-edebiyat hem de eğitim fakültesi bulunan üniversiteler belirlenmiştir. Bunlar, Atatürk, Boğaziçi, Dicle, Gazi, Hacettepe, Karadeniz Teknik, 19 Mayıs, Orta Doğu Teknik ve Selçuk Üniversiteleridir. İzmir'de bulunan iki üniversiteden Dokuz Eylül'de eğitim fakültesi, Ege Üniversitesinde de fen ve edebiyat fakülteleri bulunması nedeniyle bu fakülteler de karşılaştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamına giren üniversiteler belirlendikten sonra bu üniversitelerin fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinde ortak olan bölümler saptanmıştır. Araştırma söz konusu üniversitelerde bulunan fakültelerin belirlenen bölümlerinden mezun olup Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının 1987 yılında Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavına başvuran adaylar üzerinde yürütülmüştür.

Boğaziçi ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri mezunlarından Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının söz konusu sınavlarına başvuran aday sayısı çok az olduğundan bu iki üniversite araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu çalışmada üzerinde çalışılan gruplar ve bu gruplardaki kişi sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1  
Araştırmada Üzerinde Çalışılan Gruplar ve  
Bu Gruplardaki Kişi Sayıları\*

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi	Eğitim Fakültesi
Atatürk Üniversitesi	658	866
Dicle Üniversitesi	236	321
Gazi Üniversitesi	72	320
Hacettepe Üniversitesi	148	24
Karadeniz Teknik Üniversitesi	91	159
19 Mayıs Üniversitesi	56	322
Selçuk Üniversitesi	452	746
Ege-9 Eylül Üniversitesi	504	619
TOPLAM	2217	3377

\*Bu sayıların alanlara göre dağılışı Alan Bilgisi Testi Sonuçlarının incelendiği bölümde verilmektedir.

Araştırmada kullanılan veriler, adayların 1987 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, "Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı"nda kullanılan genel kültür, öğretmenlik ve alan bilgisi testlerinden elde ettikleri ham puanlardan oluşmaktadır.

Bu araştırmada, ikiden fazla grubu ilgilendiren karşılaştırmalarda varyans analizi, iki grubu ilgilendiren karşılaştırmalarda ise t testi kullanılmıştır. Karşılaştırmalarda, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

## BULGULAR ve YORUM

Bu araştırmada, önce de belirtildiği gibi ortaöğretim kurumlarına ğretmen yetiştirmede, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin etkililik dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın bulgularına geçmeden önce ğretmen yetiştirme programlarının kapsamı üzerinde kısaca durmakta yarar görülmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve XI Milli Eğitim Şura kararlarına göre, öğretmenin dünya ve Türk toplumunun aydın bir yesi, mesleğinin yeterli bir elemanı olarak yetiştirilebilmesi için hizmet öncesinde eğitim programları üç ana alanı içermelidir. Bunlar, genel kültür, öğretmenlik bilgisi ve özel alan eğitimidir (Varış, 1978, s.116; zyrek, 1981, s.81).

Genel kültür, ğretmen adayının, zgn ve yaratıcı düşünme yeteneği kazanmasına, etkili iletişim kurmasına, topluma etkin uyum sağlamasına yardım eden ve öğrenim alanı dışında kalan disiplinlerin temel ilke ve kavramlarını kazandırarak görüş alanının genişlemesini sağlayan bir kapsama sahiptir. Bu alan ğretmen adayını aydın bir dünya yesi, iyi vatandaş, iyi insan olarak sorumluluklarını etkili bir Őekilde yerine getirmeye hazırlar (Dressel, 1971, s.133; Oğuzkan, 1976, s.7-30; Mayhew, 1977, s.9; Kısakürek, 1981, s. 7-8).

Öğretmenlik bir meslektir ve özel bir mesleki yeterliği gerektirir. Türkiye'de ğretmenlik Cumhuriyet döneminin başında

(1924) çıkarılan 439 sayılı yasayla bir meslek olarak kabul edilmiştir. Bu yasanın 1. maddesinde öğretmenlik, devletin eğitim ve öğretim hizmetlerini üstlenen bir meslek olarak tanımlanmaktadır (Akyüz, 1982, s.241). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda da öğretmenlik bir meslek olarak tanımlanmış; öğretmen adayının yetişmesine ilişkin ölçütler belirlenmiştir. Bu nedenle öğretmen yetiştirmede ikinci alan, öğretmenlik bilgisidir. Öğretmenlik davranışı, öğretmenlik bilgisi dersleriyle kazandırılır. Bu alan öğretmenliğe ilişkin temel kavram ve ilkeleri kazandıran ve bunların mesleğin değişen koşullarında kullanmayı sağlayan, mesleğe karşı olumlu tutumlar geliştiren bir kapsama sahiptir (Fidan ve Erden, 1987).

Hangi tür ve düzeydeki kurum için öğretmen yetiştirme sözkonusu olursa olsun öğretmen adayının eğitim programında genel kültür ve öğretmenlik bilgisi yanında bir de öğretim alanında yeteri kadar derinleşmeyi sağlayacak özel alan eğitiminin bulunması gerekir. Özel alan eğitimi, öğretmen adayının belli bir disiplinde derinleşmesini sağlamaktadır. Çağımızdaki teknolojik gelişmeler ve hızlı bilgi artışı giderek uzmanlaşmaya daha çok ağırlık kazandırmaktadır. Öğretmen adayının alanı ile ilgili bilşsel, duyuşsal, psiko-motor davranışları kazanması, etkili bir özel alan eğitimi yapılmasına bağlı bulunmaktadır. Kişinin herhangi bir alanı öğretebilmesi için öncelikle o alanı iyi öğrenmesi gerekir. Öğretmen adayının alanında yeterli olması ise nitelikli bir alan eğitimi ile mümkündür. Ancak, alanında iyi yetişmiş olmak, etkili bir öğretmen olmak için tek başına yeterli koşul değildir (Bilen, s.V).

Araştırmada elde edilen bulgular ve bunların yorumları öğretmen yetiştirme programını oluşturduğu belirtilen üç alana göre düzenlenerek üç bölüm halinde sunulmaktadır.

"Genel Kültür" Testi Puanlarına Göre  
Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri

Bu araştırmada ilk olarak fen-edebiyat ve eğitim fakülte-  
lerinden mezun öğretmen adaylarının genel kültür testi puanları  
üzerinde durulmuştur.

Genel Kültür Testi her alan için aynı olduğundan ön-  
ce alan ayrımı yapılmadan tüm üniversitelerdeki fen-edebi-  
yat ve eğitim fakülteleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra  
her üniversite için ayrı ayrı olmak üzere alanlar düzeyin-  
de karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırmaların ilkin-  
de üniversite, sonrakilerde ise alan farkından gelen etki-  
leri dışarda tutmak için iki yönlü varyans analizi yapılmı-  
ş; F değerlerinin anlamlı çıktığı durumlarda t testi  
kullanılarak farkın kaynağına in<sup>h</sup>meye çalışılmıştır.

Tüm üniversitelerin Genel Kültür Tdsti puanları ile  
ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 2'de  
verilmiştir.

Tablo 2

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının  
Genel Kültür Testi Puanları<sup>\*</sup>

Üniversite	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk Üniv.	658	26.01	7.787	866	24.60	7.563
Dicle Üniv.	236	22.48	6.698	321	24.10	7.371
Gazi Üniv.	72	19.92	7.338	320	23.47	6.383
Hacettepe Üniv.	148	23.69	6.979	24	25.56	6.422
Karadeniz Tek. Üniv.	91	21.55	7.003	159	20.53	6.675
Ondokuz Mayıs Üniv.	56	20.66	6.556	322	22.85	5.751
Selçuk Üniv.	452	25.81	7.143	746	24.65	7.558
Ege-Dokuz Eylül Ü.	504	26.63	6.723	619	25.95	6.991

<sup>\*</sup>Altı çizili ortalamalarla ilgili durum daha sonra ele  
alınmaktadır.

Tablo 2'deki bilgiler Genel Kültür Testi puanları  
ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği, ancak bu  
ortalamalar arasındaki farkın bazı üniversitelerde fen-  
edebiyat, bazılarında ise eğitim fakültesi lehine olduğu  
izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar  
ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile  
ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans ana-

lizi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 3

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	5632.942	7	804.706	15.747	
Fakülteler (B)	266.945	1	266.945	5.22	
A x B Etkileşimi	1641.110	7	234.544	4.59	< .01
Grup İçi	285115.862	5578	51.114		

Tablo 3'teki varyans analizi sonuçları, Genel Kültür Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Genel Kültür Testi puanı bakımından fakülteler arasındaki fark üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Hangi fakülteyle ilgili ortalamaların hangi üniversitelerde daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Atatürk ve Seçuk üniversitelerinde fen-edebiyat fakültesi ortalamalarının, Dicle, Gazi ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinde ise eğitim fakülteleri ortalamalarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 2'de diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek belirtilmiştir.

Genel Kültür Testi puanları bakımından her üniversite içinde alanlar düzeyinde yapılan karşılaştırmalar, aşağıdaki üniversitelerin alfabetik sırasıyla verilmektedir.

#### 1. Atatürk Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi'nin fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinde ortak olan alanlardan mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'teki bilgiler, Genel Kültür Testi ortalamalarının fakülteden fakülteye ve alandan alana değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili

Tablo 4  
Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi  
Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edeb.	127	30.78	6.856	104	28.28	7.363
Tarih	91	29.66	6.396	52	30.92	7.386
Coğrafya	80	26.52	6.260	70	27.49	5.925
Matematik	103	21.10	7.285	78	19.40	7.779
Fizik	39	22.46	5.935	59	22.84	7.541
Kimya	49	21.00	6.988	130	21.96	6.185
Biyoloji	65	22.39	6.154	88	22.20	6.894
Almanca	44	28.02	7.285	142	24.26	6.604
Fransızca	46	27.25	7.735	86	22.51	7.429
İngilizce	14	26.81	7.528	57	26.16	6.177

Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5  
Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi  
Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	11972.769	9	1330.308	27.91	
Fakülteler (B)	286.812	1	286.812	6.02	
A x B Etkileşimi	1150.070	9	127.786	2.68	<.01
Grup İçi	71682.013	1504	47.661		

Tablo 5'teki varyans analizi sonuçları, Genel Kültür Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Genel Kültür Testi puanları bakımından fakülteler arasındaki fark alandan alana değişmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi alanlarda daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Türk Dili ve Edebiyatı, Almanca ve Fransızca alan-



larında fen-edebiyat fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanı ortalamalarının eğitim fakültesi mezunlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 4'te diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

## 2. Dicle Üniversitesi

Dicle Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin her ikisinde de bulunan alanlardan mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	62	22.49	7.706	92	22.82	8.810
Fizik	38	22.18	6.244	87	25.31	6.940
Kimya	46	22.70	6.192	59	23.49	6.517
Biyoloji	90	22.56	6.333	83	24.79	6.222

Tablo 6'daki bilgiler. Genel Kültür Testi ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği ve bu ortalamalar arasındaki farkın da tüm alanlarda eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. (Tablo 7).

Tablo 7'deki varyans analizi sonuçları Genel Kültür Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren kanıt sağlamamaktadır. Sadece fakülteler arasında fark olduğu gözlenmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu

Tablo 7  
Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi  
Puanları Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	100.616	3	33.539	0.67	
Fakülteler (B)	331.530	1	331.530	6.60	<.05
A x B Etkileşimi	158.072	3	52.691	1.05	
Grup İçi	27585.470	549	50.247		

karşılaştırmalar, biyoloji ve fizik alanlarında eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puan ortalamalarının, fen-edebiyat fakültesi mezunlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 6'da diğerinden daha yüksek ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

### 3. Gazi Üniversitesi

Gazi Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8  
Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi  
Puanları

Alanı	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	17	17.12	6.155	50	22.98	6.202
Fizik	4	20.08	5.658	80	24.60	6.203
Kimya	37	23.52	7.501	113	23.35	6.737
Biyoloji	14	18.95	5.452	77	22.95	5.956

Tablo 8'deki bilgiler, Genel Kültür Testi ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiğini ve bu ortalamalar arasındaki farkın da genellikle eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili

Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 9

Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür  
Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	232.390	3	77.463	1.84	
Fakülteler (B)	437.429	1	437.429	10.41	<.01
A x B Etkileşimi	176.059	3	58.686	1.40	
Grup içi	16131.922	384	42.010		

Tablo 9'daki varyans analizi sonuçları incelendiğinde, Genel Kültür Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren bir kanıt bulunmamakta; sadece fakülteler arasında bir fark olduğu görülmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, matematik ve biyoloji alanlarında eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanı ortalamalarının, fen-edebiyat fakültesi mezunlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum Tablo 8'de diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

#### 4. Hacettepe Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi fen, edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10'daki bilgiler, Genel Kültür Testi puanları ortalamalarının bir fakülte diğerine büyük ölçüde değişmediği izlenimini vermektedir. Bununla birlikte, alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen, edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen

sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 10

Hacettepe Üniversitesi Fen Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan  
Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları

Alan	Fen ve Ed. Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	30	20.98	6.632	5	21.40	5.782
Biyoloji	93	23.07	6.582	10	24.97	4.005
Almanca	25	27.01	7.215	9	30.30	6.142

Tablo 11

Hacettepe Üniversitesi Fen Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan  
Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları  
Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	688.359	2	344.180	7.81	< .01
Fakülteler (B)	63.555	1	63.555	1.44	
A x B Etkileşimi	24.959	2	12.479	0.28	
Grup içi	7317.499	166	44.081		

Tablo 11'deki varyans analizi sonuçları, Genel Kültür Testi puanları için ne anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi ne de fakülteler arasında fark olduğuna ilişkin kanıt sağlamaktadır. Sadece bir alan farkı bulunduğu anlaşılmaktadır.

##### 5. Karadeniz Teknik Üniversitesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12'deki bilgiler, Genel Kültür Testi puan ortalamalarının bir fakülteden diğerine çok az değiştiği izlenimini vermektedir. Bununla birlikte alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları var-

Tablo 12

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve  
Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür  
Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	23	21.15	9.412	55	21.28	6.926
Fizik	27	20.94	5.557	43	20.03	6.731
Kimya	41	22.55	6.029	61	20.28	6.283

yans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve  
Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından  
Mezun olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür  
Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	35.341	2	17.670	0.38	
Fakülteler (B)	57.163	1	57.163	1.23	
A x B Etkileşimi	53.407	2	26.703	0.57	
Grup İçi	11356.677	244	46.544		

Tablo 13'teki varyans analizi sonuçları Genel Kültür Testi Puanları için ne anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi ne de fakülteler arasında fark olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamaktadır.

#### 6. Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14'teki bilgiler, Genel Kültür Testi puanı ortalamalarının bir fakülteden diğerine ve alandan alana değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile

Tablo 14

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	14	14.67	5.689	56	22.39	5.327
Fizik	8	22.13	6.766	72	23.00	5.327
Kimya	7	23.53	5.195	117	22.13	6.205
Biyoloji	27	22.31	5.096	77	23.88	5.495

İlgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	521.708	3	173.903	5.28	
Fakülteler (B)	178.625	1	178.625	5.43	
A x B Etkileşimi	424.539	3	141.513	4.30	<.01
Grup İçi	12176.188	370	32.909		

Tablo 15'teki varyans analizi sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğu görülmektedir. Bu durumda Genel Kültür Testi puanı bakımından fakülteler arasındaki fark alandan alana değişmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi alanlarda daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, matematik alanında eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanı ortalamasının, fen-edebiyat fakültesinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 14'te diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

## 7. Selçuk Üniversitesi

Selçuk Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edeb.	70	28.40	5.947	80	28.31	6.799
Tarih	75	32.02	6.091	62	31.04	7.717
Matematik	53	22.87	6.615	89	21.43	6.751
Fizik	31	22.82	6.267	101	21.39	7.368
Kimya	29	23.64	5.793	88	21.61	7.022
Biyoloji	134	21.81	5.841	76	22.89	5.892
Almanca	34	27.35	5.553	113	25.87	7.311
İngilizce	26	27.54	6.531	137	24.62	6.528

Tablo 16'daki bilgiler Genel Kültür Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye ve alandan alana değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	9911.373	7	1415.910	32.01	<.01
Fakülteler (B)	309.334	1	309.334	6.99	<.01
A x B Etkileşimi	295.429	7	42.204	0.95	
Grup içi	52282.426	1182	44.232		

Tablo 17'deki varyans analizi sonuçları Genel Kültür Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren kanıt sağlamamaktadır. Ancak, fakülteler ve alanlar arasında bu bakımdan fark olduğu görülmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, fen-edebiyat fakültesi İngilizce alanından mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanı ortalamasının, eğitim fakültesinin ilgili alanından mezun olanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 16'da diğerinden yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

#### 8. Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri

Ege Üniversitesi fen ve edebiyat fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Genel Kültür Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

Ege Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi'nin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları

Alan	Fen ve Ed. Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edebi.	50	29.13	8.068	76	31.26	5.774
Coğrafya	85	26.40	5.890	64	27.01	6.252
Matematik	53	23.59	7.315	49	22.14	7.732
Fizik	33	25.87	5.913	65	25.57	6.655
Kimya	41	23.39	6.064	92	23.14	6.515
Biyoloji	203	24.24	6.011	69	25.31	6.101
Almanca	31	26.30	6.637	145	24.13	6.317
İngilizce	8	34.08	6.166	59	29.04	6.376

Tablo 18'deki bilgiler Genel Kültür Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye fazlaca değişmediği, ancak alandan alana değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen, edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağı-



ğıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 19

Ege Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi'nin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Testi Puanları Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	5694.389	7	813.484	19.49	
Fakülteler (B)	76.476	1	76.476	1.83	
A x B Etkileşimi	729.609	7	104.230	2.50	<.05
Grup İçi	46206.829	1107	41.741		

Tablo 19'daki varyans analizi sonuçları, anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, fakülteler arası farkın alandan alana değiştiği anlaşılmaktadır. Hangi fakülte ile ilgili Genel Kültür Testi puanı ortalamasının hangi alanlarda daha yüksek olduğunu belirlemek için ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, edebiyat fakültesindeki İngilizce alanından mezun olan adayların Genel Kültür Testi puanlarının eğitim fakültesindeki İngilizce mezunlarından daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

#### Tartışma ve Yorum

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin bulgular birleştirilerek yorumlanmaktadır.

Bu bölümde, öğretmen adaylarının genel kültür kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soruyu cevaplamak için önce alan ayrımı yapılmadan bütün üniversitelerdeki fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri karşılaştırılmış, daha sonra her üniversitenin kendi içinde alanlar düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır.

Öğretmen adaylarına "genel kültür" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiği anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre, Atatürk ve Selçuk üniversite-

lerinde fen-edebiyat fakülteleri, Dicle, Gazi ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinde ise eğitim fakülteleri daha etkili görünmektedir (Bakınız Tablo 2 ve 3). Bu nedenle, Genel Kültür Testi puanı bakımından öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ya da eğitim fakültesi daha etkilidir demek mümkün görünmemektedir.

Her üniversite içinde, genel kültür bakımından fakülteler arasındaki fark alanlar düzeyinde incelendiğinde bazı ilginç durumlarla karşılaşmaktadır. Bir üniversite içindeki bir fakültenin tüm alanlarda, genel kültür kazandırma bakımından diğer fakülteye daha üstün olduğunu söylemek mümkün görünmemekte; aynı üniversitedeki iki fakülte arasındaki fark alandan alana değişebilmektedir.

Atatürk Üniversitesi'nin fen-edebiyat fakültesindeki Türk dili ve edebiyatı, Almanca ve Fransızca alanları, Genel Kültür Testi puanı bakımından aynı üniversitenin eğitim fakültesindeki ilgili alanlardan daha etkili görünmektedir (Bakınız Tablo 4 ve 5). Atatürk Üniversitesi'nde, öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından tüm alanlarda belli bir fakültenin etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Dicle Üniversitesi'nin eğitim fakültesindeki alanların Genel Kültür Testi puanı bakımından fen-edebiyat fakültesindeki alanlardan daha etkili olduğu görülmektedir (Bakınız Tablo 6 ve 7). Ancak, eğitim fakültesi lehindeki bu farkın fizik ve biyoloji alanlarındaki mezunların Genel Kültür Testi puanlarının yüksek olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Dicle Üniversitesi'nde olduğu gibi, Gazi Üniversitesi'nde de eğitim fakültesindeki alanların, Genel Kültür Testi puanı bakımından fen-edebiyat fakültesindeki alanlardan daha etkili olduğu görülmektedir (Bakınız Tablo 8 ve 9). Gazi Üniversitesi'nin eğitim fakültesi lehindeki bu farkın ise matematik ve biyoloji alanlarındaki mezunların Genel Kültür Testi puanlarının yüksek olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından Hacettepe Üniversitesi'ndeki fen-edebiyat ve eğitim

fakültelerinden birinin diğerlerinden daha etkili olduğuna ilişkin herhangi bir kanıt bulunmamaktadır (Bakınız Tablo 10 ve 11).

Karadeniz Teknik Üniversitesi için de Hacettepe Üniversitesi'ndekine benzer bir durum söz konusudur. Öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından fakülteler arasında fark olduğunu gösteren bir kanıt bulunmamaktadır (Bakınız Tablo 12 ve 13).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki matematik alanı, Genel Kültür Testi puanı bakımından aynı üniversitenin fen-edebiyat fakültesindeki ilgili alandan daha etkili görünmektedir (Bakınız Tablo 14 ve 15).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından tüm alanlarda iki fakülte arasında birinin daha etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Selçuk Üniversitesi'nin fen-edebiyat fakültesindeki alanların öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından eğitim fakültesindeki alanlardan daha etkili olduğu anlaşılmaktadır (Bakınız Tablo 16 ve 17). Ancak bu fark, daha çok fen-edebiyat fakültesi İngilizce alanından mezun olanların Genel Kültür Testi puanlarının, eğitim fakültesindeki ilgili alandan daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Ege Üniversitesi'nin fen ve edebiyat fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin eğitim fakültesi arasındaki fark bir alandan diğerine değişme göstermektedir (Bakınız Tablo 18 ve 19). Bu durumda, özellikle edebiyat fakültesindeki İngilizce alanından mezun olanların Genel Kültür Testi puanlarının, eğitim fakültesinin ilgili alanından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki fark üniversiteden üniversiteye ve aynı üniversite içinde de alandan alana değişmektedir. Bu bakımdan, fen-edebiyat ya da eğitim fakültelerinden birinin tüm alanlarda diğerinden daha etkili olduğu sonucuna varılamamaktadır.

İnceleme kapsamındaki üniversitelerden her biri içindeki durum ayrı ayrı ele alındığında, fen-edebiyet fakültelerinin dil ve edebiyat alanlarında öğrenim görenlerin Genel Kültür Testi puanlarının, eğitim fakültelerinin dil ve edebiyat alanlarında öğrenim görenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Atatürk, Ege-Dokuz Eylül ve Selçuk üniversitelerinden bu yönde fark olduğunu gösteren kanıtlar elde edilmiştir. Öte yandan, eğitim fakültelerinin matematik ve fen bilimleri alanlarında öğrenim görenlerin Genel Kültür Testi puanlarının, fen-edebiyat fakültelerinin aynı alanlarında öğrenim görenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Dicle- Gazi ve Ondokuz Mayıs üniversitelerinden bu yönde fark olduğunu gösteren kanıtlar elde edilmiştir. Hacettepe ve Karadeniz Teknik Üniversitelerinden elde edilen bilgilerde, genel kültür kazandırma bakımından inceleme konusu olan fakültelerden herhangi birinin diğerinden daha üstün olduğunu gösteren bir kanıt elde edilmemiştir. Bu sonuçlar, öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma söz konusu olduğunda, genellikle, dil ve edebiyat dallarında fen-edebiyat fakültelerinin, matematik ve fen dallarında ise eğitim fakültelerinin daha etkili olduğunu göstermektedir.

Yukarıda son olarak sözü edilen durum, üniversitemizimizin fen-edebiyat fakültelerindeki matematik ve fen alanları ile eğitim fakültelerindeki dil ve edebiyat alanlarında, öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma konusunda biraz daha fazla çaba harcanmasının gerekliliğine bir işaret niteliğindedir.

"Öğretmenlik Bilgisi" Testi Puanlarına Göre  
Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri

Bu araştırmada ikinci olarak fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları üzerinde durulmuştur.

Öğretmenlik Bilgisi Testi her alan için aynı olduğundan, önce alan ayrımı yapılmadan tüm üniversitelerdeki fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra, her üniversite için ayrı ayrı olmak üzere alanlar düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmaların ilkinde üniversite, sonrakilerde ise alan farkından gelen etkileri dışarda tutmak için iki yönlü varyans analizi kullanılmış, F değerinin anlamlı çıktığı durumlarda t testi yapılarak elde edilen farkın kaynağına inilmeye çalışılmıştır.

Tüm üniversitelerin Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları\*

Üniversite	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk Üniv.	658	13.14	5.319	866	14.32	5.356
Dicle Üniv.	236	10.60	5.994	321	13.45	6.706
Gazi Üniv.	72	8.76	5.648	320	16.13	5.801
Hacettepe Üniv.	148	14.24	5.336	24	16.30	4.826
Karadeniz Teknik Ü.	91	10.30	5.435	159	12.30	4.877
Ondokuz Mayıs Üniv.	56	8.11	4.943	322	14.57	4.860
Selçuk Üniv.	452	13.32	5.887	746	14.47	5.679
Ege-Dokuz Eylül Ü.	504	16.13	5.634	619	16.68	5.254

\*Altı çizili ortalamalar ile ilgili durum daha sonra ele alınmaktadır.

Tablo 20'deki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği ve bu ortalamalar arasındaki farkın tüm üniversitelerde eğitim fakülteleri lehine olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaların varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 21

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	5563.491	7	794.784	25.78	
Fakülteler (B)	3835.420	1	3835.420	124.40	
A x B Etkileşimi	2455.093	7	350.728	11.38	<.01
Grup İçi	171983.338	5578	30.832		

Tablo 21'deki varyans analizi sonuçları, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları bakımından fakülteler arasındaki fark üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi üniversitelerde daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Hacettepe ve Ege-Dokuz Eylül üniversiteleri dışındaki tüm karşılaştırmalarda eğitim fakültesi ortalamalarının, fen-edebiyat fakültesi ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 20'de diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki farkların her üniversite içinde, alanlar düzeyinde de incelenmesinin bu tür farklara ilişkin ayrıntılı bilgi sağlayacağı düşünülmüştür. Her üniversite içinde yapılan karşılaştırmalar aşağıda üniversitelerin alfabetik sırasına göre verilmiştir.

#### 1. Atatürk Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin her ikisinde de bulunan alanlardan mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edeb.	127	15.94	4.511	104	15.54	5.505
Tarih	91	14.22	5.678	52	16.07	4.817
Coğrafya	80	14.10	5.873	70	17.37	5.429
Matematik	103	11.45	4.873	78	11.52	5.387
Fizik	39	11.34	4.361	59	13.29	4.702
Kimya	49	11.14	4.167	130	12.75	5.006
Biyoloji	65	12.52	4.952	88	13.71	4.812
Almanca	44	14.17	5.898	142	14.14	4.987
Fransızca	46	13.30	4.704	86	13.53	4.890
İngilizce	14	13.24	4.829	57	15.28	5.716

Tablo 22'deki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye ve alandan alana değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farkların etkisi ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakültesi ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	2450.260	9	272.251	10.43	<.01
Fakülteler (B)	400.403	1	400.403	15.34	<.01
A x B Etkileşimi	358.643	9	39.849	1.53	
Grup İçi	39257.195	1504	26.102		

Tablo 23'teki varyans analizi sonuçları, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamamaktadır. Ancak Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları bakımından fakülteler ve alanlar arasında fark olduğu gözlenmektedir. Hangi fakülte ve hangi alanla ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının tarih, coğrafya, fizik ve kimya alanlarında eğitim fakültesi lehine farklı olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 22'de diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

## 2. Dicle Üniversitesi

Dicle Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin her ikisinde de bulunan alanlardan mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarıyla ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24'deki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği ve bu ortalamalar arasındaki farkın da tüm alanlarda eğitim fa-



Tablo 24

Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi  
Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	62	10.86	5.578	92	11.83	5.557
Fizik	38	10.01	5.130	87	14.09	8.078
Kimya	46	9.14	4.811	59	13.46	6.095
Biyoloji	90	12.39	12.392	83	14.42	14.425

kültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 25

Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi  
Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	365.468	3	121.823	3.03	< .05
Fakülteler (B)	1025.085	1	1026.085	25.48	< .01
A x B Etkileşimi	248.882	3	82.961	2.06	
Grup İçi	22105.852	549	40.266		

Tablo 25 incelendiğinde, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşiminin olduğuna ilişkin kanıt görülmemektedir. Ancak fakültelerle alanlar arasında fark bulunmaktadır. Hangi fakülte ve alanlarla ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla, ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları bakımından eğitim fakültesinin fizik, kimya ve biyoloji alanlarında, fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarından daha ilerde olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 24'de diğerinden daha yüksek

olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

### 3. Gazi Üniversitesi

Gazi Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26

Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülte-  
lerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğret-  
men Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	17	7.80	5.503	50	16.47	6.563
Fizik	4	8.00	5.711	80	15.59	4.993
Kimya	37	11.36	5.365	113	16.46	5.731
Biyoloji	14	7.86	4.873	77	16.01	6.065

Tablo 26'daki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi pu-  
anı ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği ve bu  
ortalamlar arasındaki farkın da bütün alanlarda eğitim  
fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar  
arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim  
fakültesi ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı orta-  
lamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında aşağıda-  
ki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 27

Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültele-  
lerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen  
Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının  
Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	101.380	3	33.793	1.02	
Fakülteler (B)	1886.505	1	1886.505	56.88	<.01
A x B Etkileşimi	64.985	3	21.662	0.65	
Grup İçi	12735.276	384	33.165		

Tablo 27'deki varyans analizi sonuçları incelendiğinde, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren kanıt bulunmamaktadır; sadece fakülteler arasında fark olduğu görülmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, eğitim fakültesindeki bütün alanlarla ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fen-edebiyat fakültesindeki ilgili alanların ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 26'da diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

#### 4. Hacettepe Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi fen ve edebiyat fakülteleri ile eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28

Hacettepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültesinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Adayların Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen ve Ed. Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	30	13.13	5.283	5	16.13	3.409
Biyoloji	93	14.25	5.172	10	17.80	3.847
Almanca	25	15.35	5.633	9	14.96	5.688

Tablo 28'deki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının bir fakülteden diğerine büyük ölçüde birbirine benzer olduğu izlenimini vermektedir. Bununla birlikte, alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen ve edebiyat fakülteleri ile eğitim fakültesinin Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29'daki varyans analizi sonuçları ne anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi ne fakülteler, ne de alanlar arasında fark olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamaktadır.

Tablo 29

Hacettepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültesinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	24.060	2	12.030	0.43	
Fakülteler (B)	76.627	1	76.627	2.76	
A x B Etkileşimi	55.166	2	27.583	0.99	
Grup İçi	4615.599	166	27.805		

#### 5. Karadeniz Teknik Üniversitesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	23	10.58	5.609	55	12.45	4.977
Fizik	27	11.20	4.933	43	12.46	4.327
Kimya	41	9.13	5.414	61	12.00	5.094

Tablo 30'daki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının bir fakülteden diğerine değiştiği ve bu ortalamalar arasındaki farkların da eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31'deki varyans analizi sonuçları, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı bakımından anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğuna kanıt sağlamamakta; sadece fakülteler arasında fark olduğu görülmektedir. Hangi fakülte ile ilgili

Tablo 31

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	63.955	2	31.977	1.23	
Fakülteler (B)	221.216	1	221.216	8.52	<.01
A x B Etkileşimi	24.360	2	12.180	0.47	
Grup İçi	6332.550	244	25.953		

ortalamaların daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla, ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda, kimya alanında eğitim fakültesi mezunu öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamasının fen-edebiyat fakültesi kimya mezunları ortalamasından daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

#### 6. Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Matematik	14	6.60	4.506	56	13.54	5.590
Fizik	8	6.50	3.669	72	15.11	4.137
Kimya	7	9.38	3.186	117	13.74	4.817
Biyoloji	27	9.94	5.225	77	15.89	4.543

Tablo 32'deki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları ortalamalarının bütün alanlarda eğitim fakültesi lehine farklı olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen

sonuçlar Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	164.920	3	54.973	2.40	
Fakülteler (B)	1556.646	1	1556.646	67.87	<.01
A x B Etkileşimi	88.667	3	29.556	1.29	
Grup İçi	8486.446	370	22.936		

Tablo 33'teki varyans analizi sonuçları incelendiğinde, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren kanıt bulunmamaktadır. Sadece fakülteler arasında fark olduğu görülmektedir. Hangi fakülte ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla, ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, eğitim fakültesinde araştırma kapsamına giren tüm alanlarda Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarındaki ortalamalardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 32'de diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

#### 7. Selçuk Üniversitesi

Selçuk Üniversitesi fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapmaları Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34'teki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye değiştiği ve bu ortalamalar arasındaki farkın eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakültesi ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırıldığında Tablo 17'deki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 34

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi  
Testi Puanları

Alan	Fen-Edebiyat Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edeb.	70	17.51	6.473	80	17.83	5.883
Tarih	75	17.28	5.135	62	17.51	5.662
Matematik	53	12.79	4.001	89	11.63	5.426
Fizik	31	8.53	5.496	101	11.75	5.822
Kimya	29	8.87	4.568	88	13.66	5.092
Biyoloji	134	12.11	4.815	76	14.13	4.965
Almanca	34	14.21	4.165	113	14.21	4.726
İngilizce	26	15.24	5.195	137	15.00	5.060

Tablo 35

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim  
Fakültelerinin Değişik Alanlarından Mezun  
Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi  
Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	6028.056	7	861.151	31.14	
Fakülteler (B)	302.051	1	302.051	10.94	
A x B Etkileşimi	814.834	7	116.405	4.21	<.01
Grup İçi	32685.782	1182	27.653		

Tablo 35'deki varyans analizi sonuçları, Öğretmenlik Bilgisi Testi sonuçları için anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları ile ilgili fakülteler arası fark alandan alana değişmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi alanlarda daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, eğitim fakültesinin fizik, kimya, biyoloji alanlarından mezun olan öğretmen adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarının, fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarından mezun olanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 34'te diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek gösterilmiştir.

## 8. Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri

Ege Üniversitesi fen ve edebiyat fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarıyla ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36

Ege Üniversitesi'nin Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi'nin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanları

Alan	Fen ve Ed. Fak.			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Türk Dili ve Edeb.	50	17.45	5.156	76	18.79	4.621
Coğrafya	85	16.72	5.584	64	17.86	4.844
Matematik	53	12.87	5.510	49	15.29	5.573
Fizik	33	14.66	5.099	65	15.51	4.920
Kimya	41	14.15	5.065	92	15.24	5.292
Biyoloji	203	15.12	5.204	69	16.44	4.380
Almanca	31	16.81	7.378	145	15.52	5.456
İngilizce	8	21.25	4.424	59	18.78	4.830

Tablo 36'daki bilgiler, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamalarının fakülteden fakülteye çok az, alandan alana ise bir ölçüde değiştiği izlenimini vermektedir. Alanlar arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37

Ege Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Değişik Alanlarından Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Bilgisi Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Alanlar (A)	2289.207	7	327.030	11.82	<.01
Fakülteler (B)	50.774	1	50.774	1.83	
A x B Etkileşimi	376.604	7	53.801	1.94	
Grup İçi	30651.733	1107	27.689		



Tablo 37'deki varyans analizi sonuçları, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları için ne anlamlı bir alan-fakülte etkileşimi ne de fakülte farkı olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamaktadır. Sadece alanlar arasında fark bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

#### Tartışma ve Yorum

Bu bölümde , ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede, "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soruyu cevaplamak üzere önce alan ayrımı yapılmadan bütün üniversitelerdeki fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra bu karşılaştırmalar her üniversitenin kendi içinde ve alanlar düzeyinde yapılmıştır.

Öğretmen yetiştirmede "öğretmenlik bilgisi" bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki fark üniversiteden üniversiteye değişmektedir. (Bakınız Tablo 20 ve 21). Söz konusu farkların Hacettepe ve Ege-Dokuz Eylül üniversiteleri dışındaki bütün karşılaştırmalarda eğitim fakülteleri lehine sonuç verdiği görülmektedir. Bu durumda, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları bakımından eğitim fakültelerinin genellikle fen-edebiyat fakültelerinden daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Hacettepe Üniversitesi'nin fen, edebiyat ve eğitim fakülteleri arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, Hacettepe Üniversitesi'ndeki tüm fakültelerde "öğretmenlik bilgisi" derslerinin eğitim fakültesinin eğitim bilimleri bölümündeki öğretim elemanlarınca verilmekte olmasının bir sonucu olabilir. Ege Üniversitesi'nin fen ve edebiyat fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin eğitim fakültesi arasında da fark bulunmamaktadır. Ancak, bunun nedeni bilinmemektedir.

Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı bakımından üniversite düzeyindeki karşılaştırmalarda, genellikle eğitim fakültelerinin daha etkili olduğu gözlenmektedir. Üniversiteler içinde alan düzeyine inildiğinde, bazı üniversitelerde tüm alanlarda, bazı üniversitelerde ise sadece bir ya da birkaç alanda "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakı-

mından eğitim fakültelerinin daha etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Atatürk Üniversitesi eğitim fakültesinin tarih, coğrafya, fizik ve kimya alanlarından mezun olanların Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarından mezun olanların puanlarından daha yüksektir (Bakınız Tablo 21 ve 23).

Dicle Üniversitesi'nde eğitim fakültesinin fizik, kimya, biyoloji alanlarından mezun olanların Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarından mezun olanlara göre daha yüksektir (Bakınız Tablo 24 ve 25).

Gazi Üniversitesi'nde karşılaştırma yapılan bütün alanlarda (matematik, fizik, kimya, biyoloji) eğitim fakültesi mezunlarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesi mezunlarından daha yüksektir (Bakınız Tablo 26 ve 27).

Hacettepe Üniversitesi'nin fen, edebiyat ve eğitim fakültelerindeki matematik, biyoloji ve Almanca alanlarından mezun olanlar arasında, Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı bakımından anlamlı fark bulunmamaktadır (Bakınız Tablo 28 ve 29).

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin eğitim fakültesindeki kimya alanından mezun olanların Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesinin kimya alanı mezunlarından daha yüksektir (Bakınız Tablo 30 ve 31).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde, Gazi Üniversitesi'nde olduğu gibi, karşılaştırma yapılan bütün alanlarda eğitim fakültesi mezunlarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesinin ilgili bölümlerinden mezun olanlara göre daha yüksektir (Bakınız Tablo 32 ve 33).

Selçuk Üniversitesi'nde karşılaştırma yapılan sekiz alandan üçünde (fizik, kimya ve biyoloji) eğitim fakültesi mezunlarının Öğretmenlik Bilgisi Testi puanları, fen-edebiyat fakültesinin ilgili alanlarından mezun olanlara göre daha yüksektir (Bakınız Tablo 34 ve 35).

Ege Üniversitesi fen ve edebiyat fakülteleri ile Dokuz Eylül Üniversitesi eğitim fakültesi arasında Öğretmenlik Bilgisi Testi puanlarına göre anlamlı bir fark yok-

tur (Bakınız Tablo 36 ve 37).

Sonuç olarak, "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından hemen hemen bütün üniversitelerde eğitim fakültele-  
rinin daha etkili olduğu anlaşılmaktadır. Hacettepe Üniver-  
sitesi'nde bu yönde bir fark bulunmaması, önce de belirtil-  
diği gibi, bütün fakültelerdeki öğretmenlikle ilgili ders-  
lerin eğitim fakültesindeki eğitim bilimleri bölümü öğretim  
elemanlarınca verilmesinin bir sonucu olabilir. Ege ve  
Dokuz Eylül üniversitelerini ilgilendiren karşılaştırmal-  
arda böyle bir fark bulunmamasının nedeni ise bilinmemek-  
tedir.

Üniversitelerin içinde alan düzeyinde yapılan karşı-  
laştırmalardan elde edilen bulgular, "öğretmenlik bilgisi"  
kazandırma bakımından eğitim fakültelerindeki alanların  
genellikle daha etkili olduğunu; ancak, bu fakültelerden  
bir bölümünde bu üstünlüğün her zaman için geçerli olma-  
dığını ortaya koymaktadır. Açık bir yönelim ortaya çıkma-  
mış olmakla birlikte, "öğretmenlik bilgisi" kazandırma ba-  
kımından eğitim fakültelerinin üstünlüğünün daha çok fizik,  
kimya, biyoloji ve tarih, coğrafya gibi "muhteva dersi"  
niteliğindeki alanlarda söz konusu olduğu; bu üstünlüğün  
yabancı diller, Türk dili ve matematik gibi "ifade dersleri"  
niteliğindeki alanlarda o derecede güçlü olmayabileceği an-  
laşılmaktadır.

"Öğretmenlik bilgisi" kazandırma konusunda eğitim  
fakültelerinin açık bir üstünlük göstermekte olması bekle-  
nen bir durumdur. Bu sonuç, eksikleri bulunması halinde  
bunlar da tamamlanarak "öğretmenlik formasyonu" kazandırma  
işgörüsünün eğitim fakültelerine verilmesinin en uygun  
seçim olacağını göstermektedir.

"Alan Bilgisi" Testi Puanlarına Göre  
Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri

Bu araştırmada üçüncü olarak fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden mezun öğretmen adaylarının Alan Bilgisi Testi puanları üzerinde durulmuştur. Alan Bilgisi Testi, her alan için farklı olduğundan, karşılaştırmalar her alan için ayrı ayrı yapılmıştır. Bu karşılaştırmalarda da üniversite farkından gelen etkileri dışarda tutmak için iki yönlü varyans analizi yapılmıştır. Her alan ile ilgili karşılaştırmalar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

1. Türk Dili ve Edebiyatı: Türk Dili ve Edebiyatı Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Türk Dili ve Edebiyatı  
Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	127	36.53	6.425	104	33.56	7.794
Selçuk	70	36.48	8.296	80	36.73	7.206
Ege-9 Eylül	50	34.13	8.867	76	36.37	6.951

Tablo 38'deki bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı Testi puanlarının fakülteden fakülteye değiştiği, ancak bu ortalamalar arasındaki farkın bazı üniversitelerde fen-edebiyat, bazılarında ise eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Türk Dili ve Edebiyatı Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'ye verilmiştir.

Tablo 39

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Türk Dili ve Edebiyatı  
Testi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversite (A)	222.729	2	111.365	1,98	
Fakülte (B)	2.975	1	2.975	0.05	
AxB Etkileşimi	535.593	2	267.797	4.77	<.01
Grup-İçi	28137.182	501	56.162		

Tablo 39'daki varyans analizi sonuçları, Türk Dili ve Edebiyatı Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durum Türk Dili ve Edebiyatı Testi puanları bakımından fakülteler arasındaki farkın bir üniversiteden diğerine değiştiği anlamına gelir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi üniversitelerde daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, sadece Atatürk Üniversitesi fen-edebiyat fakültesi ortalamasının eğitim fakültesi ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 38'de ilgili ortalamaların altı çizilerek belirtilmiştir.

2. Tarih: Tarih testi puanları ile ilgili aritmetik ortalamaya ve standart sapmalar Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Tarih Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	91	24.42	7.206	52	24.35	8.325
Selçuk	75	22.38	6.632	62	24.86	8.221

Tablo 40'taki bilgiler Tarih Testi puanlarının fakülteden fakülteye ve üniversiteden üniversiteye büyük ölçüde değişmediği izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Tarih Testi puanı ortalamaları, varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Tarih Testi Puanlarının

Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversite (A)	39.223	1	39.223	0.68	
Fakülte (B)	97.317	1	97.317	1.70	
AxB Etkileşimi	108.952	1	108.952	1.90	
Grup-İçi	15817.390	276	57.309		

Tablo 41'deki varyans analizi sonuçları, Tarih Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu gösteren kanıt sağlamamaktadır. Ayrıca, Tarih Testi puanları bakımından fakülteler veya üniversiteler arasında fark olduğunu gösteren bir kanıt da yoktur.

3. Coğrafya: Coğrafya Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden

Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Coğrafya Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	80	32.44	6.261	70	29.88	7.111
Ege-9 Eylül	85	29.91	6.544	64	32.18	7.847

Tablo 42'deki bilgiler Coğrafya Testi puanlarının fakülte-den fakülteye değiştiği, ancak bu ortalamalar arasındaki farkın bir üniversitede fen-edebiyat, bir üniversite eğitim fakültesi lehine olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Coğrafya Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43  
Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Coğrafya Testi Puanlarının

Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	0.976	1	0.976	0.02	
Fakülteler (B)	1.552	1	1.552	0.03	
AxB Etkileşimi	430.618	1	430.618	8.91	< .01
Grup-İçi	14256.884	295	48.328		

Tablo 43'deki varyans analizi sonuçları Coğrafya Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durum, Coğrafya Testi puanları bakımından fakülteler arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiğini ortaya çıkarmaktadır. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi üniversitede daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar sadece Atatürk Üniversitesi fen-edebiyat fakültesi ortalamasının eğitim fakültesi ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum Tablo 42'de diğerinden daha yüksek olan ortalamanın altı çizilerek belirtilmiştir.

4. Matematik: Matematik Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 44'de verilmiştir.



Tablo 44  
Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Matematik Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	103	5.62	4.461	78	6.24	4.777
Dicle	62	12.29	5.404	92	8.01	5.959
Gazi	17	10.71	6.464	50	8.17	5.694
Hacettepe	30	8.28	5.492	5	10.20	5.378
Karadeniz Teknik	23	6.83	5.265	55	8.87	5.906
19 Mayıs	14	10.17	4.320	56	8.93	4.817
Selçuk	53	6.82	4.684	89	4.96	4.490
Ege-9 Eylül	53	9.82	6.036	49	9.01	5.511

Tablo 44'deki bilgiler Matematik Testi puanlarının fakül-  
teden fakülteye değiştiği, ancak bazı üniversitelerde fen-edebiyat  
fakültesi ortalamalarının, bazılarında ise eğitim fakültesi orta-  
lamalarının yüksek olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler  
arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakül-  
teleri ile ilgili Matematik Testi puanı ortalamaları varyans ana-  
lizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 45'te  
verilmiştir.

Tablo 45

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Matematik Testi Puanlarının  
Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	1093.982	7	156.282	5.58	
Fakülteler (B)	64.986	1	64.986	2.72	
AxB Etkileşimi	466.354	7	66.622	2.38	<.05
Grup-İçi	22780.490	813	28.020		

Tablo 45'teki varyans analizi sonuçları Matematik testi için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göstermektedir. Bu durumda, Matematik Testi puanları ile ilgili fakülteler arası fark bir üniversiteden diğerine değişmektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların hangi üniversitelerde daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, sadece Dicle ve Selçuk Üniversiteleri fen-edebiyat fakülteleri ortalamalarının eğitim fakülteleri ortalamalarından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum Tablo 44'de diğerlerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek belirtilmiştir.

5. Fizik: Fizik Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fizik Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	X	s
Atatürk	39	7.21	5.358	59	9.64	5.992
Dicle	38	11.40	6.203	87	10.44	5.901
Gazi	4	10.08	4.274	80	9.23	5.555
Karadeniz Teknik	27	10.70	4.318	43	10.98	4.992
19 Mayıs	8	13.54	7.628	72	11.19	4.833
Selçuk	31	8.09	5.960	101	9.68	6.000
Ege-9 Eylül	33	10.64	6.759	65	11.81	5.317

Tablo 46'daki bilgiler Fizik Testi puanlarının fakülteden fakülteye büyük ölçüde değişmediği, ancak bazı üniversitelerde fen-edebiyat fakültesi ortalamalarının, bazılarında ise eğitim fakültesi ortalamalarının yüksek olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Fizik Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden

Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fizik Testi Puanlarının

Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	521.087	6	86.848	2.65	<.05
Fakülteler (B)	2.724	1	2.724	0.08	
AxB Etkileşimi	186.707	6	31.118	0.95	
Grup-İçi	22049.345	673	32.763		

Tablo 47'deki varyans analizi sonuçları, Fizik Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamamaktadır. Bu bakımdan, fakülteler arasında fark bulunduğunu gösteren bir kanıt da yoktur. Sadece üniversiteler arasında fark bulunduğu anlaşılmaktadır.

6. Kimya: Kimya Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalamaya ve standart sapmalar Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden

Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Kimya Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	49	19.78	7.333	130	19.71	7.748
Dicle	46	22.80	6.743	59	21.46	8.239
Gazi	37	19.00	7.611	113	25.29	7.576
Karadeniz Teknik	41	23.33	7.812	61	22.87	7.048
19 Mayıs	7	24.86	9.114	117	23.20	7.769
Selçuk	29	21.00	6.822	88	22.20	7.746
Ege-9 Eylül	41	19.47	8.373	92	21.99	6.306

Tablo 48'deki bilgiler Kimya Testi puanlarının fakülte- den fakülteye büyük ölçüde değişmediği, ancak bazı üniversitelerde fen- edebiyat fakültesi ortalamalarının, bazılarında da eğitim fakültesi ortalamalarının daha yüksek olduğu izlenimini vermektedir. Üniver- siteler arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Kimya Testi puanı ortalamaları varyans anali- zi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 49'da veril- miştir.

Tablo 49

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Kimya Testi Puanlarının  
Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	907.724	6	151.287	2.63	
Fakülteler (B)	111.689	1	111.689	1.94	
AxB Etkileşimi	858.776	6	143.129	2.49	< .05
Grup-İçi	51603.0627	896	57.593		

Tablo 49'daki varyans analizi sonuçları Kimya Testi puan- ları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu gös- termektedir. Bu durumda Kimya Testi puanları bakımından fakülte- ler arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiği ortaya çıkmaktadır. Hangi fakülte ile ilgili ortalamanın hangi üniver- sitelerde daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, sadece Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ortalamasının Fen-Edebiyat Fakültesi ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum,

Tablo 48'de diğerinden daha yüksek olan ortalamanın altı çizilerek belirtilmiştir.

7. Biyoloji: Biyoloji Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Biyoloji Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	65	18.39	6.756	88	16.34	6.589
Dicle	90	16.80	6.432	83	15.10	5.056
Gazi	14	15.26	6.942	77	15.47	6.609
Hacettepe	93	18.29	5.864	10	16.07	2.970
19 Mayıs	27	16.98	6.497	77	18.57	7.022
Selçuk	134	14.33	6.257	76	16.12	6.736
Ege-9 Eylül	203	16.36	6.397	69	17.17	6.388

Tablo 50 incelendiğinde, Biyoloji Testi puanları büyük ölçüde fakülteden fakülteye değişmekle birlikte bazı üniversitelerde fen-edebiyat, bazılarında da eğitim fakültesi ortalamalarının daha yüksek olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Biyoloji Testi puanı ortalamaları, varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Biyoloji Testi Puanlarının

## Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	511.359	6	85.227	2.08	
Fakülteler (B)	7.355	1	7.355	0.18	
AxB Etkileşimi	378.076	6	63.013	1.54	
Grup-İçi	44708.535	1092	40.942		

Tablo 51'deki varyans analizi sonuçları Biyoloji Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamamaktadır. Bu durumda, anlamlı bir fakülte veya üniversite farkı olduğunu gösteren bir kanıt da yoktur.

8. Almanca: Almanca Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Almanca Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	44	28.01	8.337	142	24.05	6.654
Hacettepe	25	30.73	9.549	9	38.11	8.374
Selçuk	34	27.76	7.055	113	23.27	8.464
Ege-9 Eylül	31	36.24	7.858	145	26.28	8.066

Tablo 52'deki bilgiler, Almanca Testi puanlarının fakülte- den fakülteye değiştiği, ancak bu ortalamalar arasındaki farkın bazı üniversitelerde fen-edebiyat, bazılarında ise eğitim fakülte- leri lehine olduğu izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasında- ki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili Almanca Testi puanı ortalamaları, varyans analizi ile karşı- laştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 53

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Almanca Testi Puanlarının

Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	3411.580	3	1137.193	18.06	
Fakülteler (B)	471.012	1	471.012	7.48	
AxB Etkileşimi	2463.718	3	821.239	13.04	< .01
Grup-İçi	33691.282	535	62.974		

Tablo 53'deki varyans analizi sonuçları Almanca Testi puan- ları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğunu göster- mektedir. Bu durumda, Almanca Testi puanları ile ilgili fakülteler arası farkın bir üniversiteden diğerine değişmekte olduğu anlaşıl- maktadır. Hangi fakülte ile ilgili ortalamanın hangi üniversiteler- de daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Atatürk, Selçuk ve Ege Üniversiteleri fen-edebiyat fakülteleri ortalamalarının eğitim



fakülteleri ortalamalarından, Hacettepe Üniversitesinde ise Eğitim Fakültesi ortalamasının Fen-Edebiyat Fakültesi ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, Tablo 52'de, diğerinden daha yüksek olan ortalamaların altı çizilerek belirtilmiştir.

9. İngilizce: İngilizce Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar Tablo 54'te verilmiştir.

Tablo 54

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden

Mezun Olan Öğretmen Adaylarının İngilizce Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi		
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s
Atatürk	14	26.00	9.332	57	25.62	10.141
Selçuk	26	28.08	8.932	137	19.66	7.913
Ege-9 Eylül	8	31.13	7.811	59	28.68	8.239

Tablo 54'teki bilgiler, İngilizce Testi puanı ortalamalarının fen-edebiyat fakülteleri lehine farklı olduğu ve bu farkın da üniversiteden üniversiteye değiştiği izlenimini vermektedir. Üniversiteler arasındaki farklar ayrı tutularak, fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri ile ilgili İngilizce Testi puanı ortalamaları varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 55'de verilmiştir.

Tablo 55

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının İngilizce Testi Puanlarının  
Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Üniversiteler (A)	823.382	2	411.691	5.46	
Fakülteler (B)	457.429	1	457,429	6.07	< .05
AxB Etkileşimi	377.933	2	188.966	2.51	
Grup-İçi	22227.625	295	75,348		

Tablo 55'teki varyans analizi sonuçları İngilizce Testi puanları için anlamlı bir üniversite-fakülte etkileşimi olduğuna ilişkin bir kanıt sağlamamaktadır. Etkileşim anlamlı olmadığı için ayrıca incelenebilir olduğu anlaşılan fakülteler arası farkla ilgili sonuç, bunlar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Hangi fakülte ile ilgili ortalamaların daha yüksek olduğunu belirtmek amacıyla ortalamalar t testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar, Selçuk üniversitesindeki fen-edebiyat fakültesi ortalamasının eğitim fakültesi ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum Tablo 54'te fen-edebiyat ortalamasının altı çizilerek belirtilmiştir.

10. Fransızca: Fransızca Testi puanları ile ilgili aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 56'da verilmiştir.

Tablo 56

Değişik Üniversitelerin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinden  
Mezun Olan Öğretmen Adaylarının Fransızca Testi Puanları

Üniversite	Fen-Edebiyat Fakültesi			Eğitim Fakültesi			t
	n	$\bar{X}$	s	n	$\bar{X}$	s	
Atatürk	46	10.28	5.988	86	11.10	5.884	0.75

Tablo 56'daki bilgiler, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Fransızca Testi puanı ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğunu gösteren bir kanıt sağlamamaktadır.

### Tartışma ve Yorum

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin bulgular birleştirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada, ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soruyu cevaplamak için yapılan karşılaştırmalardan elde edilen bulgular üç ana grupta toplanmaktadır. Bunlar, "Genel Kültür", "Öğretmenlik Bilgisi" ve "Alan Bilgisi" bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki farklılara ışık tutan bulgulardır.

Öğretmen yetiştirmede genel kültür bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki farkın, üniversiteden üniversiteye değiştiği anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, Atatürk ve Selçuk Üniversitelerinin Fen-Edebiyat Fakülteleri, Dicle, Gazi, 19 Mayıs Üniversitelerinde ise Eğitim Fakülteleri daha etkili görünmektedir (Bkz. Tablo 2,3). Bu nedenle, Genel Kültür Testi puanı bakımından, öğretmen yetiştirmede, fen-edebiyat ya da eğitim fakültesi daha etkilidir demek mümkün görünmemektedir.

Genel Kültür Testi puanlarında olduğu gibi, fakülteler arasındaki Öğretmenlik Bilgisi Testi puanı farklarının da üniversiteden üniversiteye değiştiği anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 20,21). Elde edilen bulgular, Hacettepe ve 9 Eylül Üniversiteleri dışında tüm üniversitelerde eğitim fakültelerinin öğretmenlik bilgisi bakımından daha etkili olduğunu göstermektedir. Öğretmen yetiştirme amacıyla kurulmuş bulunan eğitim fakültelerinin, öğretmenlik bilgisi

bakımından fen edebiyat fakültelerinden daha etkili olması beklentiye uygun bir durumdur. Hacettepe Üniversitesinin fen, edebiyat ve eğitim fakülteleri arasında bu bakımdan anlamlı bir fark bulunmaması, üç fakültenin öğretmenlik bilgisi derslerini de eğitim fakültesindeki Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim elemanlarının vermesinin bir sonucu olabilir. Ege-9 Eylül Üniversitelerinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri arasında anlamlı bir fark bulunmamasının nedeni ise bilinmemektedir.

"Alan Bilgisi" bakımından öğretmen yetiştirmede fakülteler arasındaki fark incelendiğinde değişik durumlarla karşılaşılmaktadır:

Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğretmen yetiştirme bakımından, fakülteler arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiği anlaşılmaktadır. Sadece Atatürk Üniversitesi'nde Fen-Edebiyat fakültesinin daha etkili olduğu gözlenmektedir (Bkz. Tablo 38, 39). Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğretmen yetiştirme bakımından tüm üniversitelerde belli bir fakültenin etkili olduğu şeklinde bir sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir.

Tarih alanında öğretmen yetiştirme bakımından ne fakülteler ne de üniversiteler arasında fark kanıtı vardır (Bkz. Tablo 40,41).

Coğrafya alanında öğretmen yetiştirme bakımından, fakülteler arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiği anlaşılmaktadır. Sadece Atatürk Üniversitesinde Fen-Edebiyat Fakültesinin daha etkili olduğu gözlenmektedir (Bkz. Tablo 42,43). Coğrafya alanında

öğretmen yetiştirme bakımından tüm üniversitelerde belli bir fakültenin daha etkili olduğu şeklinde bir sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir.

Matematik alanında öğretmen yetiştirmede fakülteler arasındaki fark üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Dicle ve Selçuk Üniversitelerinde Fen-Edebiyat Fakülteleri lehine anlamlı bir fark bulunmuş; Atatürk, Gazi, Hacettepe, Karadeniz Teknik, 19 Mayıs, Ege-9 Eylül Üniversitelerinin fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasında anlamlı fark olduğunu gösteren kanıt elde edilememiştir (Bkz. Tablo 44, 45). Bu bakımdan da tüm üniversitelerimizde bir fakültenin diğerinden daha etkili olduğu sonucuna varmak mümkün görünmemektedir.

Fizik alanında öğretmen yetiştirme bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasında bir fark bulunmamaktadır; sadece üniversiteler arasında fark olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 46, 47). Bu alanda öğretmen yetiştirme bakımından iki fakülleden birinin daha etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Kimya alanında öğretmen yetiştirme bakımından fakülteler arasındaki fark üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Üniversite içinde fakülteler arasında yapılan ikili karşılaştırmalarda ise sadece Gazi Üniversitesinin Eğitim Fakültesi lehine anlamlı fark olduğu gözlenmektedir. Atatürk, Dicle, Karadeniz Teknik, 19 Mayıs, Selçuk, Ege-9 Eylül Üniversitelerinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri arasında anlamlı fark olduğunu gösteren bir kanıt bulunamamıştır (Bkz. Tablo 48,49). Bu durumda kimya alanında öğretmen

yetiştirme bakımından bütün üniversitelerde fen-edebiyat ya da eğitim fakültelerinden birisinin daha etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Biyoloji alanında öğretmen yetiştirme bakımından ne fakülteler ne de üniversiteler arasında anlamlı bir fark kanıtı bulunmaktadır (Bkz. Tablo 50, 51). Biyoloji alanında öğretmen yetiştirme bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden birinin diğerinden daha etkili olduğunu söyleme imkanı yoktur.

Almanca alanında öğretmen yetiştirme bakımından fakülteler arasındaki farkın üniversiteden üniversiteye değiştiği görülmektedir (Bkz. Tablo 52, 53). Atatürk, Selçuk ve Ege Üniversitelerinin Fen-Edebiyat Fakültelerinin, Hacettepe Üniversitesinin de Eğitim Fakültesinin Almanca alanında daha etkili olduğunu gösteren kanıt bulunmaktadır. Almanca alanında öğretmen yetiştirme bakımından bütün üniversitelerde bir fakültenin diğerinden daha etkili olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

İngilizce alanında öğretmen yetiştirme bakımından fakülteler arasında anlamlı fark olduğu gözlenmektedir (Bkz. Tablo 54, 55). Eldeki bulgulardan, bu anlamlı farkın Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinin katkısından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Atatürk, Ege-9 Eylül Üniversitelerinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumda, İngilizce alanında öğretmen yetiştirme bakımından fen-edebiyat fakültesinin daha etkili olduğu söylenebilir.

Fransızca alanında ise "Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı"na sadece Atatürk Üniversitesinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri mezunları katıldığından karşılaştırma bunlar arasında yapılmıştır. Yapılan t testi sonucunda iki fakülte arasında anlamlı bir fark olduğunu gösteren kanıt bulunamamıştır. Bu durumda, herhangi bir fakültenin diğerinden daha etkili olduğu söylenememektedir.

Sonuç olarak, öğretmen yetiştirmede, genel kültür ve alan bilgisi bakımından üniversitelerimizde, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden birinin diğerinden daha etkili olduğunu söyleme imkânı yoktur. Çünkü, gerek genel kültür, gerekse alan bilgisi bakımından bazı üniversitelerde fen-edebiyat fakültelerinin bazı üniversitelerde ise eğitim fakültelerinin daha etkili olduğunu gösteren kanıtlar vardır. Ayrıca bir üniversitede bir alanda bu iki fakülte hangisi daha etkili ise diğer alanlarda da aynı fakültenin daha etkili olduğunu gösteren kanıt yoktur. Öğretmenlik bilgisi bakımından üniversitelerimizin çoğunda eğitim fakültelerinin daha etkili olduğu anlaşılmaktadır.



## SONUÇ ve ÖNERİLER

Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden hangisinin daha etkili olduğunun belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada varılan sonuçlar üç grupta toplanmaktadır.

1. Öğretmen adaylarına "genel kültür" kazandırma bakımından fen-edebiyat ve eğitim fakülteleri arasındaki fark üniversiteden üniversiteye ve aynı üniversite içinde de alandan alana değişmektedir. Bu bakımdan, fen edebiyat ya da eğitim fakültelerinden birinin tüm alanlarda daha etkili olduğu sonucuna varılamamaktadır. İnceleme kapsamındaki üniversitelerden her biri içindeki durum ayrı ayrı ele alındığında, fen-edebiyat fakültelerinin dil ve edebiyat alanlarında öğrenim görenlerin Genel Kültür Testi puanlarının, eğitim fakültelerinin dil ve edebiyat alanlarında öğrenim görenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Öte yandan, eğitim fakültelerinin matematik ve fen bilimleri alanlarında öğrenim görenlerin Genel Kültür Testi puanlarının, fen-edebiyat fakültelerinin aynı alanlarında öğrenim görenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, öğretmen adaylarına genel kültür kazandırma söz konusu olduğunda, genellikle dil ve edebiyat alanlarında fen-edebiyat fakültelerinin, matematik ve fen dallarında ise eğitim fakültelerinin daha etkili olduğunu göstermektedir.

2. Öğretmen adaylarına "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından hemen hemen bütün üniversitelerde eğitim fakültelerinin

daha etkili olduğu anlaşılmaktadır. Üniversitelerin içinde alan düzeyinde yapılan karşılaştırmalardan elde edilen bulgular "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından eğitim fakültesindeki alanların genellikle daha etkili olduğunu; ancak, bu fakültelerden bir bölümünde bu üstünlüğün her zaman için geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. Açık bir yönelim ortaya çıkmamış olmakla birlikte "öğretmenlik bilgisi" kazandırma bakımından eğitim fakültelerinin üstünlüğünün daha çok fizik, kimya, biyoloji ve tarih, coğrafya gibi "muhteva dersi" niteliğindeki alanlarda söz konusu olduğu; bu üstünlüğün yabancı diller, Türk dili ve Matematik gibi "ifade dersleri" niteliğindeki alanlarda o derecede güçlü olmayabileceği anlaşılmaktadır.

3. Öğretmen adaylarına "alan bilgisi" kazandırma bakımından, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinden birinin diğerinden daha etkili olduğunu söyleme imkanı yoktur. Çünkü "alan bilgisi" kazandırma bakımından değişik üniversitelerin bazı alanlarda (Türk Dili ve Edebiyatı, Almanca, İngilizce, Matematik) fen-edebiyat fakültelerinin, bazı alanlarda ise (Kimya, Almanca) eğitim fakültelerinin daha etkili olduğu görülmektedir. Birçok alanda ise (Tarih, Fizik, Biyoloji, Fransızca) iki fakülteden birinin diğerinden daha etkili olduğunu gösteren kanıt yoktur.

Bu araştırmada elde edilen bulguların ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmen adaylarına "genel kültür" kazandırma bakımından elde edilen bulgular, üniversitemizin fen-edebiyat fakültelerindeki matematik ve fen alanları ile eğitim fakültelerindeki dil ve

edebiyat alanlarında, genel kültür kazandırma konusunda biraz daha fazla çaba harcanmasının gerekli olduğuna bir işaret niteliğindedir.

2. "Öğretmenlik Bilgisi" kazandırma konusunda eğitim fakültelerinin açık bir üstünlük göstermesi; eksikleri bulunması halinde bunlar da tamamlanarak "öğretmenlik formasyonu kazandırma işgörisünün eğitim fakültelerine verilmesinin en uygun seçim olacağını göstermektedir.

3. "Alan Bilgisi" kazandırma bakımından elde edilen bulgular, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin kaynaklarının birleştirilmesinin, öğretmen yetiştirmede daha etkili ve verimli bir yol olacağını göstermektedir.

4. Aynı araştırma birkaç yılda bir tekrarlanarak öğretmen yetiştirmede izlenecek politikalara ve sağlanacak gelişmelere ışık tutabilir.

## KAYNAKLAR

- Akyüz, Yahya. Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1982'ye). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 114, 1982.
- Alkan, Cevat. Eğitim Ortamları. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 85, 1979.
- Bilen, Mürüvvet. Başarılı Öğretim İçin Teknikler. Ankara: Basım Sanayii.
- Bülbül, Südi. "Üniversitede Öğretmen Yetiştirme ve Hacettepe Örneği" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Ankara: H.Ü. Eğitim Bölümü, 1979.
- Dressel, Paul. College and University Curriculum. California: Mc Cotchan Publishing Co., 1971.
- Ertürk, Selâhattin. Eğitimde "Program" Geliştirme. Ankara: Yelkentepe Yayınları, 1972.
- Fidan, Nurettin, Münire Erden. Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Repa Basın Yayın ve Tic. Ltd. Şti., 1987.
- Kısakürek, Mehmet Ali. Sosyal Bilimlerde Lisans Program Modelleri ve Programların Disipliner Analizi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 100, 1981.
- Mayhew, Lewis B. Legacy of the Seventies. California: Jasse-Bass, Inc., 1977.
- Mc Neil J.D. ve W. J. Popham, "The Assesment of Teacher Competence," Bulunduğu Kaynak: R.M.W. (ed.) Travers, Second Handbook of Research on Teaching. Chicago: Rand McNally, 1973.
- M.E.B. "Öğretmenlerin Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler", Milli Eğitim (Şura Özel Sayısı). 58, 1982.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1739). Ortaöğretimle ilgili Mevzuat.

Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1988.

M.E.G.S.B. XII Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı. Ankara:

1988.

Oğuzkan, Ferhan A. Öğretmenliğin Üç Yönü. Ankara: Tekışık Mat-

baası, 1976.

Özçelik, D.Ali. Okullarda Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: ÜSYM

Eğitim Yayınları 3,1981.

Özyürek, Leyla. Öğretmenlere Yönelik Hizmet-İçi Eğitim Program-

larının Etkinliği. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakül-

tesi Yayınları. No. 102, 1981.

Kanun Hükmünde Kararname (s.41). Resmi Gazete, 17760; 20 Temmuz

1982.

Tom, R. Alan. "Reform of Teacher Education Through Research: a

Futile: Quest," Teachers College Record, 82: 1, 1980.

Varış, Fatma. Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"

Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları No:

75, 1978.

Winer, B.J. Statistical Principles in Experimental Design. New

York: McGraw-Hill Book Company, 1971.

Yükseköğretim Kanunu (2547). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve

2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu. Ankara: Yükseköğ-

retim Kurulu Yayınları. Yayın No: 4, 1984.